

Андрій Блажкевич,

канд. іст. наук, наук. співроб.,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

БЕЗКОШТОВНІ ЮРИДИЧНІ ПОСЛУГИ В БІБЛІОТЕКАХ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Стаття висвітлює особливості надання бібліотеками інформаційно-правових послуг у контексті забезпечення сучасних потреб громадянського суспільства. Приділено увагу обласним і районним бібліотекам, які допомагають одержати безкоштовні юридичні консультації, зокрема, бійцям АТО, проводять виставки літератури з питань права, а також надають допомогу користувачам у пошуках інформації правового характеру.

Ключові слова: правове інформування, центри правової інформації, громадська приймальня, пункти доступу громадян, безоплатна правова допомога.

В умовах трансформації українського суспільства, активізації політико-правових процесів у країні та зростання суспільної потреби в ефективному використанні суспільно значущої інформації посилюється необхідність удосконалення бібліотечними установами форм організації доступу до правової інформації. Виходячи з цього, метою статті є висвітлення особливостей надання бібліотеками безкоштовних інформаційно-правових послуг у контексті забезпечення сучасних потреб громадянського суспільства, поширення правових знань та підвищення рівня правової культури.

Актуальність дослідження обумовлена посиленням ролі бібліотек у системі правового інформування громадян, що здійснюється на сьогодні як з використанням традиційних форм і методик роботи бібліотек, так і за допомогою новітніх електронних технологій.

Питанням розвитку бібліотечних установ у сучасному інформаційному суспільстві присвячено праці Р. Мотульського, Я. Шрайберга [20], І. Давидової, Ю. Столярова, О. Борисової. До розгляду проблем

правової інформації у своїх дослідженнях зверталися К. Беляков [2], В. Брижко [4], В. Гавловський [5], В. Цимбалюк [19] та інші вчені. Національною програмою правової освіти населення, затвердженою Указом Президента України від 18 жовтня 2001 р., поставлено завдання правового виховання населення в цілому і молодого покоління зокрема [17]. Мета Програми – підвищення загального рівня правової культури та вдосконалення системи правової освіти населення, набуття громадянами необхідного рівня правових знань, формування у них поваги до права.

Систематичну роботу з питань надання правової інформації громадянам України проводить Національна юридична бібліотека (далі – НЮБ) Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського [13]. Пріоритетними напрямками діяльності НЮБ є сприяння утвердженню й розвитку національної правової традиції, розширення доступу до правових інформаційних ресурсів усім категоріям громадян, ефективне використання цих ресурсів у практиці суспільного життя з метою розвитку демократичних основ державного управління та демократизації українського суспільства. Серед замовників інформаційно-аналітичної продукції НЮБ – найвищі та регіональні управлінські структури, наукові установи, громадські організації. Таким чином, НЮБ НБУВ проводить значну роботу з надання доступу до правової інформації в контексті забезпечення сучасних потреб громадянського суспільства.

Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого (колишня Національна парламентська бібліотека України) також працює в напрямі забезпечення доступу громадян до правової інформації. На виконання важливої місії правового просвітництва в бібліотеці створено Центр правової інформації, діяльність якого спрямована на повне розкриття фонду юридичної літератури Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого та надання користувачам доступу до електронних ресурсів правового змісту. Основне завдання центру – розширення можливостей вільного доступу громадян до інформації правового характеру та вдосконалення процесів обслуговування користувачів правовими ресурсами на основі використання як традиційних, так і нових бібліотечно-інформаційних технологій [12].

Діяльність центру вибудовується відповідно до Статуту бібліотеки, Правил користування Державним закладом «Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого».

Центром здійснюється комплекс послуг з надання кваліфікованої допомоги користувачам бібліотеки і населенню міста у використанні правових інформаційних ресурсів, надання доступу громадянам до правових баз даних (далі – БД), допомоги у пошуку інформації, запису на електронні носії, а також юридичної допомоги.

У Центрі правової інформації до послуг користувачів – фонд літератури правового змісту у відкритому доступі (нормативно-правові акти; наукові коментарі та наукові монографії; довідкові, науково-популярні та періодичні видання); доступ до електронних інформаційних ресурсів правової тематики (власних баз даних Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого, зокрема «Політика і політики у дзеркалі періодичних видань України», «Політематична БД статей з періодичних видань», БД «Статті з наукових збірників»; інформаційних ресурсів системи «Ліга: Закон»; бази даних «Законодавство України»; світових інформаційних продуктів під час безкоштовних доступів).

Партнерська взаємодія бібліотеки з видавництвом «Юрінком Інтер», а також виконання цим видавництвом вимог Закону України «Про обов'язковий примірник документів» дають можливість постійно задовольняти попит користувачів на літературу з питань права. Провідне українське видавництво «Юрінком Інтер» пропонує серію видань «Законодавство». Юридична література видавництва, у тому числі періодичні видання, широко відома й користується попитом працівників правоохоронних органів, судових і наукових установ, а також правозахисників, студентів юридичних факультетів та всіх, хто через професійні обов'язки чи життєві ситуації цікавиться питаннями права.

У Центрі правової інформації представлено електронний ресурс – комп'ютерний довідник із законодавства України «Дінай: Професіонал» від компанії «Дінай», який містить нормативні документи (законодавчі акти з першоджерел, щоденне оновлення, повнотекстовий пошук, аналітичні коментарі та роз'яснення); консультації (аналітична інформація та найкращі консультації з актуальних питань з провідних спеціалізованих видань); спеціалізована довідкова інформація (зведені таблиці, щотижневі огляди законодавства, бланки та типові документи).

Центр правової інформації Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого надає доступ до довідника «На допомогу захисникам Батьківщини: права і пільги для учасників АТО і членів їхніх

сімей», який було розроблено за підтримки Міністерства соціальної політики, американської компанії Financial Markets Internatoinal, Inc. та ініціативної групи юристів і адвокатів АТО, які надають безоплатну юридичну допомогу бійцям.

Для надання безоплатної юридичної допомоги населенню при Центрі правової інформації бібліотеки працює також громадська приймальня, яка створена за сприяння Всеукраїнської спеціальної колегії з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю.

Громадська приймальня здійснює такі види правової допомоги: надання консультацій і роз'яснень з правових питань; допомога у складанні документів правового характеру (звернень, окремих процесуальних документів). Одним з напрямів роботи громадської приймальні є активізація громадян у протидії корупції в усіх сферах суспільних відносин, вироблення активної життєвої позиції, яка б полягала в нетерпимості до порушення своїх прав. Громадяни, які постраждали від корупційних дій або ті, у яких виникають труднощі з реалізацією своїх прав, можуть вільно звертатися за юридичною допомогою до громадської приймальні.

В обласних наукових бібліотеках також працюють центри правової інформації, які допомагають одержати безкоштовні юридичні консультації, зокрема, бійцям АТО, проводять виставки літератури з питань права, а також допомагають користувачам з підбором правової літератури.

Мережа центрів правової інформації та консультацій наразі нараховує 42 центри у 20 регіонах України [21]. Центри правової інформації на сьогодні, зокрема, діють у Львівській, Волинській, Рівненській, Хмельницькій, Київській, Одеській, Херсонській, Миколаївській, Чернігівській, Луганській, Полтавській, Дніпропетровській областях.

В обласних бібліотеках створено також пункти доступу громадян до офіційної інформації, мета яких – вільний доступ і спроможність пошуку офіційної інформації за допомогою мережі Інтернет. Пункти доступу громадян задовольняють будь-які інформаційні запити стосовно законотворчого процесу Кабінету Міністрів України, Верховної Ради, місцевих органів влади.

Пункти доступу громадян – це інформаційні центри в бібліотеках України, де громадяни мають можливість отримати інформацію про діяльність органів державної влади (з електронних джерел у тому числі)

та дізнатись, яким чином можна долучитись і впливати на законодавчий процес [10].

Мережа пунктів доступу громадян (далі – ПДГ) започаткована Українською бібліотечною асоціацією ще в червні 2009 р. (назва проекту «Створення мережі пунктів доступу громадян до інформації органів державної влади у бібліотеках України») у рамках гранту Програми сприяння Парламенту України II (ПСП II) за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Діяльність мережі ПДГ координується УБА в партнерстві із ПСП II. Основною спрямованістю діяльності цих пунктів є забезпечення доступу громадян до інформації про діяльність органів влади, надання консультацій та допомоги в пошуку потрібної офіційної інформації.

Так, зокрема ПДГ до офіційної інформації Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки діє мобільний консультаційний пункт Тернопільського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги (далі – БПВД), який забезпечує доступ до безоплатної правової допомоги в цивільному та адміністративному процесі для ряду соціально незахищених категорій громадян, зокрема малозабезпечених осіб, інвалідів, учасників бойових дій (у тому числі учасників АТО з відповідним статусом і членів сімей загиблих); дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, біженців та ін. Представникам цих категорій надаються послуги адвокатів для представлення їхніх інтересів у цивільних і адміністративних судових спорах, а також потерпілим і свідкам у кримінальних провадженнях, якщо вони належать до категорії, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, як це визначено ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» [1].

Бібліотеки підтримують партнерські відносини з Українською Гельсінською спілкою з прав людини. Так, Українська Гельсінська спілка з прав людини впродовж восьми років реалізує роботу власної громадської приймальні в Тернопільській ОУНБ. Приймальня УГСПЛ безкоштовно надає первинну та, в окремих випадках, вторинну правову консультаційну допомогу, проводить виїзні прийоми, інформаційні й просвітницькі заходи, поширює літературу правового та гуманістичного спрямування. За потреби надаються онлайн-консультації користувачам публічних бібліотек області.

Козятинська центральна районна бібліотека також задовольняє запити різних верств населення завдяки створенню на базі бібліотеки Консультаційно-інформаційного центру (далі – КІЦ) «Право». Завдання центру – проконсультувати відвідувачів щодо пошуку необхідного юридичного документа чи конкретної інформації правового характеру. Завдяки своєчасному знайомству з новинами законодавчого плану користувачі мають змогу позитивно вирішувати правові питання, що їх хвилюють [8].

Рада центру координує роботу правової освіти серед структурних підрозділів Централізованої бібліотечної системи району, розробляє плани засідань, організовує проведення соціокультурних заходів, днів інформації тощо. Членами ради КІЦ «Право» є бібліотекарі всіх структурних підрозділів ЦРБ.

Інтернет-центр відповідає за організацію доступу до інформаційних ресурсів з питань права через Інтернет, зокрема в пошуковій системі виведене посилання на сайти Президента України, законодавства України на сервері Верховної Ради, нормативних актів України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Кабінету Міністрів України тощо. Інтернет-центром підготовлено вебліграфічні списки «Юридичні консультації», «Корисні сайти для людей з особливими потребами», «Соціальне забезпечення», «Документи ООН з прав людини», «Міграція і право», «Національні меншини», «Толерантність – шлях до згоди», «Права дітей» та ін. Підготовлені інформаційні буклети «Правова тематика» (нові надходження літератури з питань права), «Хто володіє інформацією – той володіє світом», «Інтернет і толерантність», «Батькам про права дітей», «Насильство в сім'ї».

Відділ обслуговування бібліотеки забезпечує роботу громадської приймальні з надання безкоштовної правової допомоги малозабезпеченим категоріям населення, проводить організацію переглядів літератури, книжкових виставок.

Співпраця з міськрайонним управлінням юстиції надала бібліотеці нового імпульсу. З метою широкого роз'яснення населенню норм чинного законодавства, популяризації правових знань, підвищення рівня правової культури населення спільно з міськрайонним управлінням юстиції у відділі обслуговування ЦРБ розпочала свою роботу громадська приймальня, яка працює кожен останній четвер місяця в першій половині дня.

Послугами центру активно користуються працівники культури району, члени їхніх сімей, пенсіонери, батьки. У громадській приймальні діє скринька довіри, у якій можна юристам поставити анонімне запитання.

У відділі обслуговування створено комфортні умови для користувачів, наявні зони відкритого доступу до фонду, передбачено тематичні полицки та книжкові виставки правового спрямування.

Постійно діючою на абонементі відділу обслуговування є виставка-дискусія «Законодавче забезпечення боротьби з корупцією».

У бібліотеці станом на 2013 р. видано понад 100 бібліографічних довідок правового характеру. Книговидача документів правового характеру становить 1500 пр. До послуг відвідувачів міжбібліотечний абонемент, що дає змогу користуватися книгами з фонду ОУНБ ім. Тімірязєва.

Відділ обслуговування юнацтва проводить просвітницькі заходи, відповідає за роботу правового клубу, впроваджує інноваційні форми індивідуальної та масової роботи з формування громадсько-правової культури молоді. За сприяння міськрайонного управління юстиції на абонементі відділу організовано тематичну полицку «Молодь і закон», відповідно до матеріалів якої неодноразово проводилися коментовані перегляди літератури.

Працівники відділу організували ряд масових заходів. Зокрема, зустріч із начальником управління юстиції Т. Лукасевич та юристами управління «Молодь – уроки права», де діти в невимушеній атмосфері мали змогу послухати поради юриста, почути відповіді на свої, у тому числі анонімні, запитання. Проведений захід став стартом для створення молодіжної громадської організації Lex (з латин. «закон»), що пройшла реєстрацію в міськрайонному управлінні юстиції, мета якої висунути на широкий загал проблеми порушення прав дітей та молоді, насильства в сім'ї, правового поля працевлаштування.

Оволодівати правовими знаннями громадяни України мають зі шкільної парти. Робота районної бібліотеки для дітей спрямована на те, щоб дати інформацію про правові основи нашої держави юним читачам. У бібліотеці оформлено куточок «Права дітей», діє стенд «Калейдоскоп дозвілля», що вміщує інформацію про телефони довіри та перелік установ, які займаються правовим захистом дітей, їхні адреси й телефони.

Також свою роботу розпочав дитячий стелаж, що вміщує матеріали: «Відповідальність неповнолітніх», «Знай свої права», «Конвенція

прав дитини», «Шкідливі звички», «На терезах Феміди», «Малечі про цікаві речі», «Казка про податки». Розміщений у відділі обслуговування 5–9 класів інформаційний стенд «Калейдоскоп дозвілля» містить матеріали правового захисту підлітків.

Методична служба ЦРБ координує роботу філії з правової освіти населення територіальних громад. У бібліотеці відбувся семінар «Роль публічної бібліотеки у формуванні правової культури та правової свідомості населення». Працівники були ознайомлені з досвідом діяльності бібліотек у правовій освіті, отримали рекомендації зі створення правових куточків, тематичних полиць. Усі працівники отримали розроблені методичним відділом рекомендації «Роль бібліотеки у формуванні правової культури та правової свідомості населення», де вказані рекомендації ведення правових рубрик систематичної картотеки статей, створення фактографічних баз даних, подано перелік назв правових куточків, тематичних полиць, переглядів літератури, бібліографічний список сценаріїв заходів, розписана книжкова виставка «Право України крізь віки» – з урахуванням можливостей фонду сільського закладу.

Отже, підбиваючи підсумки, зазначимо, що на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства в Україні бібліотеки відіграють значну роль у правовому інформуванні громадян. На сьогодні безкоштовні юридичні послуги в бібліотеках допомагають громадянам у підвищенні правової обізнаності та формуванні правової культури громадськості. Також завдяки сучасному веб-доступу до правової інформації, зокрема в режимі онлайн, громадяни мають можливість одержати необхідну юридичну інформацію, а також отримати юридичну консультацію.

Література

1. Безкоштовні юридичні послуги в бібліотеках [Електронний ресурс]// Вільне життя. – Режим доступу: <http://vilne.org.ua/2016/07/безкоштовні-юридичні-послуги-в-біблі/>. – Назва з екрана.
2. *Беляков К. І.* Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення : монографія / К. І. Беляков. – Київ : КВІЦ, 2008. – 576 с.
3. *Блажкевич А.* Вплив правової інформації бібліотек на рівень правової культури громадян у контексті сучасного розвитку українського

суспільства / А. Блажеквич // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – Вип. 33. – С. 200–210.

4. Брижко В. М. Роль інформаційного права у розвитку правової системи України [Електронний ресурс] / В. М. Брижко // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2011. – № 1–2. – С. 97–101.

5. Гавловський В. Д. Проблеми організації боротьби з правопорушеннями, що вчиняються з використанням сучасних інформаційних технологій / Гавловський В. Д., Романюк Б. В., Цимбалюк В. С. // Кримінальне право і процес. Зразки документів. – Київ : Право-Інформ, 2012. – С. 1. електрон. опт. диск (DVD-ROM).

6. Горовий В. М. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації : монографія / В. М. Горовий. – Київ, 2015. – 286 с.

7. Іванова Н. Г. Інформаційні структури громадянського суспільства в процесі розбудови правової держави / Н. Г. Іванова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 43. – С. 47–56.

8. Козятинська центральна районна бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://koziatyn-crb.vn.sch.in.ua/diyaljnistj/proektu/informacijno-konsljtativnij_centr_pravo/. – Назва з екрана.

9. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254_k/96-vr. – Назва з екрана.

10. Мережа Пунктів Доступу Громадян (ПДГ) до інформації органів державної влади у бібліотеках України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pdp.org.ua/caps>. – Назва з екрана.

11. Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/struktura-ndiip-naprn-ukraini>. – Назва з екрана.

12. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.nplu.org>. – Назва з екрана.

13. Національна юридична бібліотека [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/node/622>. – Назва з екрана.

14. Пестрецова О. Юридичні бібліотеки в глобалізованому світі: аспекти корпоративної взаємодії [Електронний ресурс] / О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 43. – С. 87–96.

15. *Половинчак Ю.* Стратегія дослідження соціальних медіа як дискурсивного простору [Електронний ресурс] / Ю. Половинчак // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського.* – 2016. – Вип. 43. – С. 366–381.

16. Про затвердження Положення про Національну юридичну бібліотеку [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/173-20-00-p>. – Назва з екрана.

17. Про Національну програму правової освіти населення : Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>. – Назва з екрана.

18. Про Національну юридичну бібліотеку : Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/921/99>. – Назва з екрана.

19. *Цимбалюк В. С.* Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства : монографія / В. С. Цимбалюк. – Київ : Освіта України, 2011. – 426 с.

20. *Шрайберг Я. Л.* Современные тенденции развития библиотечно-информационных технологий. Ежегодный доклад [Электронный ресурс] / Я. Л. Шрайберг. – Режим доступа: http://www.gpntb.ru/win/ntb/ntb2002/1/f01_03.htm. – Загл. с екрана.

21. Що таке Центри правової інформації та консультацій [Електронний ресурс] // *Правовий простір.* – Режим доступу: <http://legalspace.org/ua/pronas/shcho-take-tsentri-pravovoji-informatsiji-ta-konsultatsij>. – Назва з екрана.

References

1. *Bezkoshtovni yurydychni posluhy v bibliotekakh. Vilne zhyttia* [Free legal services in libraries]. *Vilne zhyttia – Free Life*. Retrieved from <http://vilne.org.ua/2016/07/bezkoshtovni-iurydychni-posluhy-v-bibli/> [in Ukrainian].

2. *Bieliakov, K. I.* (2008). *Informatyzatsiia v Ukraini: problemy orhanyzatsiinoho, pravovoho ta naukovoho zabezpechennia* [Computerization in Ukraine: problems of organizational, legal and scientific support]. Kyiv [in Ukrainian].

3. *Blazhkevych, A. L.* (2012). *Vplyv pravovoi informatsii bibliotek na riven pravovoi kultury hromadian u konteksti suchasnoho rozvytku ukrain-*

skoho suspilstva [The impact of legal information libraries to the level of legal culture of citizens in the context of contemporary Ukrainian society]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 33, pp. 200–210 [[in Ukrainian].

4. Bryzhko, V. M. (2011). Rol informatsiinoho prava u rozvytku pravovoi systemy Ukrainy [The role of information law in the legal system of Ukraine]. *Suchasni informatsiini tekhnologii u sferi bezpeky ta oborony – Modern Information Technology Security and Defense*, issue 1–2, pp. 97–101. Kyiv [in Ukrainian].

5. Havlovskiy, V. D. (2012). Problemy orhanizatsii borotby z pravoporushenniamy, shcho vchyniautsia z vykorystanniam suchasnykh informat-siinykh tekhnologii [Problems of organization of the fight against crimes committed with the use of modern information technology]. *Kryminalne pravo i protses. Zrazky dokumentiv – Criminal Right and Process. Standards of Documents* Kyiv: Pravo-Inform [in Ukrainian].

6. Horovyi, V. M. (2015). Natsionalni informatsiini protsesy v umovakh hlobalizatsii [The national information processes in the context of globalization]. Kyiv [in Ukrainian].

7. Ivanova, N. H. (2016). Informatsiini struktury hromadianskoho suspilstva v protsesi rozbudovy pravovoi derzhavy [Information structures of civil society in the process of building the rule of law]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 43, pp. 47–56. Kyiv [in Ukrainian].

8. Koziatynska tsentralna raionna biblioteka [Koziatyn central district library]. Retrieved from http://koziatyn-crb.vn.sch.in.ua/diyaljnistj/proektu/informacijno-konsuljativnij_centra_pravo/ [in Ukrainian].

9. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254_k/96-вр [in Ukrainian].

10. Merezha Punktiv Dostupu Hromadian (PDH) do informatsii orhaniv derzhavnoi vlady u bibliotekakh Ukrainy [Citizen Access Points (CAPs) information of government libraries Ukraine]. *pdp.org.ua/caps*. Retrieved from <http://pdp.org.ua/caps> [in Ukrainian].

11. Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy [Research Institute of Science and Law of the

National Academy of Sciences of Ukraine]. *ippi.org.ua*. Retrieved from <http://ippi.org.ua/struktura-ndiip-naprn-ukraini> [in Ukrainian].

12. Natsionalna parlamentska biblioteka Ukrainy [The site of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine]. *nplu.org*. Retrieved from <http://www.nplu.org> [in Ukrainian].

13. Natsionalna yurydychna biblioteka: veb-sait [The site of the National Law Library]. *nbut.gov.ua*. Retrieved from <http://www.nbut.gov.ua/node/622> [in Ukrainian].

14. Pestretsova, O. (2016). Yurydychni biblioteki v hlobalizovanomu sviti: aspekty korporatyvnoi vzaiemodii [Legal library in a globalized world: aspects of corporate interaction]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 43, pp. 87–96. Kyiv [in Ukrainian].

15. Polovynchak, Iu. (2016). Stratehiia doslidzhennia sotsialnykh media yak dyskursyvnoho prostoru [The strategy study of social media as a discursive space]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 43, pp. 366–381. Kyiv [in Ukrainian].

16. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Natsionalnu yurydychnu biblioteku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [The Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the National Law Library»]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/173-2000-п> [in Ukrainian].

17. Pro Natsionalnu prohramu pravovoi osvity naselennia: Ukaz Prezydenta Ukrainy [Order of the President of Ukraine «On national program of legal education of the population»]. *zakon1.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/992/2001> [in Ukrainian].

18. Pro Natsionalnu yurydychnu biblioteku: Ukaz Prezydenta Ukrainy [Order of the President of Ukraine «On National Law library»]. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/921/99> [in Ukrainian].

19. Tsybaliuk, V. S. (2011). Informatsiine pravo: kontseptualni polozhennia do kodyfikatsii informatsiinoho zakonodavstva [Information Law: conceptual provisions of the codification of information legislation]. Kyiv [in Ukrainian].

20. Shraiberg, Ja. L. Sovremennyye tendentsii razvitiia bibliotечно-informatsionnykh tehnologii. Ezhegodnyi doklad [Modern trends in library and

information technology. Annual report]. *gpntb.ru*. Retrieved from http://www.gpntb.ru/win/ntb/ntb2002/1/f01_03.htm [in Russian].

21. Shcho take tsenry pravovoi informatsii ta konsultatsii [What is the Center for Legal Information and consultation]. *Pravovyi prostir – Legal Space*. Retrieved from <http://legalspace.org/ua/pronas/shcho-take-tsenri-pravovoji-informatsiji-ta-konsultatsij> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.05.2017.

Andriy Blazhkevych,

Cand. Sci. (Historical), Research Associate,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Free Legal Services in Libraries

The article deals with the features of the provision of legal information by libraries within the context of modern civil society needs. Customers of information and analytical products of the National Law Library of Ukraine are administrative structures, scientific institutions, and public organizations. In pursuance of the important mission of legal education, the Yaroslav Mudry National Library of Ukraine established the Legal Information Center, whose activities are aimed at the full access to the legal literature of the Yaroslav Mudry National Library of Ukraine and providing access to electronic resources of legal content. The main objective of the Center is to expand the possibilities of citizens free access to legal information, and to improve service processes using legal resources on the basis of both traditional and new library and information technologies. Special attention is paid to the regional and district libraries, which help to get free legal advice, in particular to antiterrorist operation fighters, hold literature on legal issues, and also help users with the selection of legal literature.

Keywords: Legal information centers, public reception, citizens' access points, free legal aid.

Андрей Блажкевич,

канд. ист. наук, науч. сотр.,

Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

Бесплатные юридические услуги в библиотеках

Статья освещает особенности предоставления библиотеками правовой информации в контексте обеспечения современных потребностей гражданского общества. В частности, рассматривается организация библиотечного обслу-

живания в рамках предоставления доступа к информации правового характера Национальной юридической библиотеки, среди заказчиков информационно-аналитической продукции которой высшие и региональные управленческие структуры, научные учреждения, общественные организации; Национальной библиотеки Украины им. Ярослава Мудрого, в структуре которой функционирует Центр правовой информации. Основная задача центра – расширение возможностей свободного доступа граждан к информации правового характера и совершенствование процессов обслуживания пользователей правовыми ресурсами на основе использования как традиционных, так и новых библиотечно-информационных технологий.

Уделено внимание областным и районным библиотекам, которые помогают получить бесплатные юридические консультации, в частности, бойцам АТО, проводят выставки литературы по вопросам права, а также помогают пользователям с подбором правовой литературы.

Ключевые слова: центры правовой информации, общественная приемная, пункты доступа граждан, бесплатная правовая помощь.